

ŽENSKI POKRET

ORGAN ALIANSE ŽENSKIH POKRETA U KRALJEVINI S. H. S.

Broj poštne čekovnog računa: 53.191.

Administracija: Knez Mihalova, 46/l.

Urednici:
ALOJZIJA ŠTEBI
DARINKA STOJANOVIĆ

Beograd, 15. septembra 1928.

BROJ 16. — GODINA IX.

Vlasnik za A. Ž. P.

MILICA DEDIER

Izlazi 1. i 15. u mesecu. — Godišnja pretplata 48 din. Za inostranstvo 60 din. — Primerak 2 din.

OB SMRTI STJEPANA RADIĆA

Atentat u Narodnoj Skupštini zahtevao je i treću žrtvu, **Stjepana Radića**, koji je umro 8. avgusta 1928. godine. Aliansa Ženskih Pokreta duboko žali njegovu smrt, jer je on bio iskren i istinski pobornik za ženska prava.

Malokad se pojavljuju političke vodje, koji uspejaju da povedu narod kao celinu u borbu za izvesne političke ideale — Stjepan Radić je bio izmedju tih retkih individualiteta. U svojoj borbi on nije nikad zaboravio da probudi i ženu, da podigne njenu svest i da joj ulije želju za oslobodjenje — za njena prava kao čoveka. Hrvatske seljanke su po njegovoj zaslugi danas svesne, šta znače politička prava.

Ime Stjepana Radića biće u istoriji našega feminizma uvek izmedju najsvetlijih.

Aliansa Ženskih Pokreta

Gospodji Mariji Stjepana Radića poslala je predsednica Alianse sledeći telegram iz Ljubljane:

Ob preteški izgubi, ki Vas je zadel. Vas prosim, da sprejmete najiskrenjeje sozalje od Alianse Ženskih Pokretov. — Predsednica: Alojzija Štebi.

Vodstvu Hrvatske Seljačke Stranke poslat je bio ovaj telegram: Sa Vama zajedno žalimo nenaknadimi gubitak velikog borca za socialnu pravdu i oslobodjenje žene. Za Aliansu Ženskih Pokreta predsednica: Alojzija Štebi.

Dr. Teodora Krajevaska — prva žena lekar u Bosni.

Feminizam, kao najnovija grana sociologije, još je u razvitku, ali već pokazuje u svojoj evoluciji razne epohe. Nikad istovremeno u suprotnim krajevima svijeta (Americi, Poljskoj i Rusiji) on se — svuda sa istim ciljem da pribavi ženi ličnu i građansku slobodu i prava — pojavio u različitim zemljama u raznom obliku. Dok su Amerikance odmah počele tražiti političku ravnopravnost, Njemice su tražile ekonomsku samostalnost, a žene Slavenke (naročito Poljkinje i Ruskinje) tražile su za ženu najpre mogućnost i pravo školovanja.

Mi južne Slavenke, kojima su sada otvorene manje više sve škole, kojima su sada pristupaćije manje više svi pozivi, među kojima se vidi sve veći broj ekonomski samostalnih žena — nalazeći se već u fazi evolucije feminizma, u kojoj se traži politička ravnopravnost za žene — ne smjemo zaboraviti trud i napore onih žena, koje su se prve zalagale za to, da društvo zakonskom saradnjom žena dobije pravednije temelje i harmoničnije odnose.

Jedna među tim ženama je i *gospođa Dr. T. Krajevaska, prva žena lekar u Bosni*. Nakon 35 godina teškoga rada ostavlja Bosnu, kojoj je kao mlada žena i mlad lekar dolaskom svojim svjesno i sa radošću dala ceo svoj život i rad. I ako ne naša zemljakinja, koja sad u starosti čezne za domovinom, svojom užom otadžbinom Poljskom, mi je ispraćamo sa mnogo poštovanja, ljubavi i zahvalnosti, osjećajima, koje dugujemo svima vrednim ljudima bez obzira na narodnost.

A kako je njezin život, počev od roditeljske kuće, bio karakterističan za osloboditeljske ženske individualnosti od tradicionalnih ograničenja i u stručnom radu pokazao zanimljive uspiehe — a pritom

Dr. T. Krajevaska kad je došla.

joj je sačuvao ozbiljni i otmenu ženskost — korisno je da se sa njime upozna što veći broj naših feministkinja.

1854 godine rodila se u Varšavi Teodora Kosmowska, treća od osmoro djevočica. Po uzoru svojih djevu starijih sestara — koje su dobile solidno srednješkolno obrazovanje u kući svojih roditelja — od dobrih profesora — i ona je čeznula za naukom i pripuštena je već u javnu gimnaziju. Njezinom primjeru sledovalo je i pet njenih sestara, sve su one svršile srednju školu, a tri najmlađe čak i bez ikakve pomoći roditelja i postale manje više samostalne; četvrtu po redu svršila je socialne nauke u Ženevi, kasnije je dentist, a uz to ima teple slikarski talent, peta je učiteljica, šesta je

studirala arhitekturu u Zürichu, sedma je postala među prvima magister farmacije, radila je docnije u državnom higijenskom zavodu, a osma je i danas dramska glumica u Krakovu.

Po svršenoj maturi Teodora Kosmowska udala se za profesora Krajewskog i u slobodnom vremenu se bavila literaturom, pišući studije pa čak i novele. Nakon četiri godine ostala je udovica, i pošla je u Ženevu da se upiše na prirodoslovni fakultet, pošto u Poljskoj još nije bilo dozvoljeno akademsko obrazovanje. Posle dve godine upiše se na medicinski fakultet i diplomirala je sa prvim na praksu godine 1890.

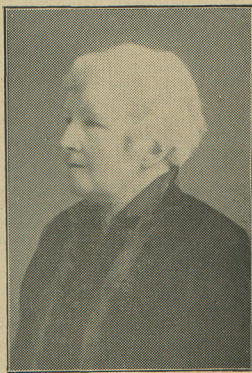
Za vreme studija radila je kao asistent profesora Schiffa, fiziologa. Prva žena, notabene strankinja, koja je dobila ovo mesto dekretom ženskog kantona. Kao asistent ona se spremala za poslednje ispite i spremala studije: *Recherches physiologiques sur la reaction de la dégénérescence*, i ova studija dobila je prvu nagradu od ženskog „Société auxiliaire des arts et des sciences“.

U vreme kada je dovršila studije, austrijska je vlada raspisala konkurs za ženskoga lekara u Bosni. Ona se prijavila za to mesto, i čekajući da se njeno namještanje utvrdi, ona je u Beču želela da pohoda neka klinička predavanja. U ono doba ni u Austriji nije bilo ženama dozvoljeno akademsko školovanje, ali po pristanku pojedinih profesora, žene su smele posećivati njihova predavanja, što im ipak nije dalo pravo da se prijavljuju za ispite. Pošto je austrijska vlada priznala njenu doktorat i angažovala je da radi u Bosni, Dr. Krajevaska sa pravom je očekivala da joj ni jedan profesor neće činiti smetnje. Međutim bila je ljubazno primljena kod profesora Monti, Schaute i Kraft-Ebbinga, ali je naišla na odbijanje profesora Nothnagla, koji ju je dočekao ovako: »Ja sam čitao Vašu studiju i dopala mi se, ali Vam ipak ne dozvoljavam da posećujete moja predavanja, jer se to ne slaže sa mojim nazorima«.

1893 godine u martu Dr. Krajevaska je došla u Tuzlu kao „službena lečnica“ (Amtsärztin) i četiri meseca nakon svog dolaska piše ona »Pisma bosanske lekark« u »Wiener Frauenblatt« da ona »pod utiskom velikih ideja njenoga vjeka: da pravo na rad imaju svi, bez obzira na spol i da znanost ne smije da svetli samo onima, koje se nalaze u visinama života, nego treba da prođe i u mračne i nekulturne predele, gdje još vladaju neznanje i predrasude — rado daje svoj život ovom narodu«.

I već tada nalazi među svojim klijentelom veliki broj muškaraca, koji neoverovatno konservativni i netolerantni prema svojim ženama s povjerenjem traže pomoć od žene, kod koje predpostavljaju znanje.

Posle sedmogodišnjeg uspješnog rada u Tuzli, premeštena je u Sarajevo i odmah dodeljena gradskom fizikatu za uredzivanje ospica i ženskim srednjim školama za predavanja »Nauke o zdravlju«.

Dr. T. Krajevaska kad je pošla.

Radeći kao službena lečnica u sarajevskom okrugu, kojoj dužnosti je od 1907 do 1918 pridošla i akcija za suzbijanje sifilisa — ona je obišla za to vrijeme 93 sela i pregledala 10.130 žena. U ženskim srednjim školama držala je skoro 13 godina 14 sati nedeljno predavanja o zdravlju. Godine 1918 sarajevski gradski fizikat počeo je akciju za zaštitu majke i djece, a sanitetsko odeljenje je odredilo Dr. Krajevasku da u fizikatu organizuje taj rad.

Upoznajući dugogodišnjim radom prilike u kojima žene u Sarajevu žive i uzvešći u obzir naglo osiromašenje svih slojeva za vrijeme rata, ona je predložila gradskom fizikatu i sanitetskom odeljenju ovako organizovanu zaštitu majki: Snaabevanje trudnih žena dodatkom u hrani, odelju i materijalu za održavanje čistoće; lekarski nadzor nad trudnicama; pomoć pri porođaju.

Za taj rad ona je podjela Sarajevo na rejone, jer je sarajevski teren poznat kao veoma teško pristupaćan; zamolila je gradski fizikat da za svaki rejon odredi po jednu primajlu (babicu), a među ženama, poznatim sa svog socialnog smisla, našla je koje će vršiti dragovoljno dužnost sestara pohodilja.

Od ljeta 1918 do marta 1919 ona je vodila brigu o 790 žena, ali je onda morala napustiti dužnost zbog bolesti oćju. Njezinom inicijativom sarajevski Ženski Pokret da bi donekle olakšao bijedu, u kojoj su se nalazile mnoge trudne žene i porođilje, osnovao je Materinski dom, a akciju o celokupnoj zaštiti majke i djeteta preuzela je 1924. država.

1922 godine penzionisana je na svoj zahtjev, ali je posle toga radila još četiri godine kao honorarni lekar u državnom dispanzeru za grubodolne.

Za vrijeme svog rada ona je osim redovnih, veoma interesantnih izveštaja, napisala studiju o „Osteo-malariji u Bosni“, na internacionalnom medicinskom kongresu u Pešti je čitala svoj rad o „Tetaniji kod osteo-malaričnih žena“ i pre dve godine je izišao njen rad „O tuberkulozi u Sarajevu“.

Još kao studentkinja u Zenevi ona nije samo učestvovala u radu raznih studentskih organizacija, nego je i pomatrala život svojih kolegica, koje su većinom došle u Zenevu iz raznih zemalja i o opasnosti takvog života stvorila sasvim samostalne zaključke. Pošto je iz Bosne po prvi put otišla u Krakovo, ona je sa grupom naprednih žena posjetila tadašnjeg ministra prosvjete Majejskog i prikazala mu štetu od udaljenja iz otadžbine tolikih jakih ženskih individualiteta studiranja u inostranstvu. Godine 1894 u istom smislu šaljivo vrlo bubok apel poljskoj javnosti da potpomogne zahtjev svojih žena u pogledu akademskog obrazovanja kod kuće — a žene je pozvala na iztrajnost u borbi (Nova Reforma-Krakov 1894. g. br. 219). Istovremeno akcijom raznih ženskih udruženja, pojedinačno i mjezinom (čija poruka je imala realne osnove, jer je ona sama studirala u inostranstvu, a svojim praktičnom radom pokazala je dobre uspjehe) ubrzo su dobile zenu u austrijskim pokrajinama fakultativno pravo na akademsko obrazovanje.

Na prvom internacionalnom ženskom kongresu u Berlinu, održanom god. 1896, ona je čitala svoj referat »O ženskoj lektorskoj praksi«, a 1897 je bila pozvana u Krakov od strane Društva za prosvjetovanje žena da govori o narodu, običajima i kulturi naroda u Bosni i o rezultatima svog lekarskog rada. Njen referat je pobudio velik interes kod publikе, štampa ga je primila sa otvorenim simpatijom, a Nova Reforma je zaključila svoj prikaz o tom predavanju ovim rečima: »Vidimo da Dr. Krajevskaja sa svojim klijentkama ne radi samo kao lekar, nego da u tanmu masu nastoji da unese svjetlo civilizacije — što joj mi odobravamo sa toplom željom na uspjeh!«.

Dr. Krajevskaja kao i njene kasnije kolegice primljene su kao »službene liječnice« na osnovu konkursa, kojim je fiksirao plaću, inače im je obećavano »analogan položaj IX. činovničkog razreda«. Međutim, ona se tu badava tržila. Plaća je bila manja, a dužnosti mnogo opsežnije od ostalih lekara u početku službene prakse. Pošte redovne svakogodišnje reklamacije kod ministarstva u Beču, tek 1913 godine uspjele su službene ličnice da dobiju isti položaj i plaću sa svojim muškim drugovima, ali su im dužnosti još uvijek bile veće, to jest službeni djeokrug im je bio veći.

Predavajući kroz 13 godina nauku o zdravlju u srednjim školama — ona je davno prije postanka Ženskoga Pokreta sa mnogo predanosti nastala da proširi vidokrug pojedinih joj učenika; a posjećujući bolesne žene, naročito trudne i porodilje, bez umora (pri tom sa mukom penjući se na poredici popadica Trebevia, gdje je u najsiromašnijim krajevima stanovala njena klijentela; jašući na konju po neprehodnim putevima; za svoj novac kupujući hranu i lijekove sasvim siromašnim) — ona je već odavno stvarno radila na zaštiti žene. Razumljivo je da je, pošto se u Sarajevu počeo organizovati Ženski Pokret, ona pozvata među prvima da učestvuje u njegovom radu, pogotovo pošto se je znalo da je ona u svome radu prvenstveno bila vodena slavenskom uzajamnosti.

Za ovaj njen blagovoran rad među sarajevskim ženama još prije oslobođenja, za njezinu saradnju u Pokretu za vreme ovih deset godina iza oslobođenja, sarajevski Ženski Pokret još je prilikom svečanosti, koji je priredena za njen oproštaj, kao mali dio svog priznanja, dao svoju diplomu počasnog člana, kao jednom od »Prvih boraca za oslobođenje slavenske žene i prvom ženskom lekaru u Bosni«.

Nakon 35 godina rada u Bosni Dr. Krajevskaja se vraća u Poljsku — ali još da ne miruje. Ona se u zadnje vrijeme naročito od oslobođenja veoma interesovala za opšte podizanje jugoslovenske kulture, naročito za literaturu. Osim pojedinih prikaza i prevoda narodne i moderne književnosti, ona je spremila jednu opširnu studiju o našoj posleratnoj literaturi, koju će rad biti štampan po njenom odlasku u Poljsku. A osim toga na osnovi njenih mnogih bilježaka, koje dokazuju veoma svež i kritičan duh, ona želi da u Poljskoj objavi onaj dio svojih memoara, koji je vezan i sa kulturnom historijom njezine otadžbine.

Mi joj želimo srećan uspjeh u tome završnom djelu njenoga života, djela, koji će biti jedan dokument više da rad kulturnih žena, ma u kojoj struci to bilo ima svoj naročiti karakter; on se nalazi prve svega u trepeljivosti i savladivanju samoga sebe — za volju pravednih i dobrih međusobnih odnosa —, a zatim u naklonosti za neposredno i stvarno šavanje društvenih anomalija, od kojih slabiji trpe.

Sarajevu. Dr. Maša Živanović.

Novo doba traži novo vaspitanje i u domu.

Problem vaspitanja! Ovaj problem bi trebalo da zainteresuje na prvom mestu roditelje, kao i sve one koji se bave, saraduju u vaspitanju, a naposljetku i svakog čovjeka. Istina, da su ciljevi i putevi rešavanja problema tako mnogobrojni, različiti i heterogeni, jer vaskravaju uvek novi prema epohama, naciji, sredini. Istorijske pedagogije nam sukcesivno iznose sisteme, doktrine, iskustva sveže vrste, postavljanji i utvrđujući distinkcije; tako izvesni sistemi imaju svoj originalni karakter, drugi se razlikuju samo u pojedinostima; izvesne doktrine su u suštini re prezentativne ili se razlikuju u epohama, druge imaju karakter bežični; neke se ideje uzdižu jasno i održavaju se, dok druge planu i brzo se gasu. Ove sisteme i doktrine što su se u toku istorije vidnije istakle naziva Dr. Jules Dubois pedagoškim tipovima. Prema tome, ima različitih tipova, a najglavnije ćemo Kronološkim redom nabrojiti držeći se striktno naziva našeg filozofa — pedagoga: antički tip, kojeg je stvorila grčka pedagogija; tip skolastičke, humanističke, reformativni, pa jezuitski, dok XVIII vek daje klasični tip, pa naturalistički u Francuskoj, a u Nje-

mačkoj filantropički. Herbart sa svojom filozofskom pedagogijom izgrađuje nov tip, koji još i danas vlada našim školama, pa naposljetku tip naučni moderne pedagogije ili bolje aktivni tip. Ovo dublje opserviramo ove razne tipove pedagoške, različitih epoha, to ćemo jasno zapaziti kako evoluiraju neosetno sa karakterističkim težnjama ka modernom aktuelnoj pedagogiji. Pa ipak je još i danas pedagogija u borbi, i to često u zaostrojnoj; ismeđu dva duha, prošlog i sadašnjeg. Međutim je ta borba u nekim državama sretno završena sa pobjedom novih ideja, koje su realizovane efikasno u praksi i donele povoljne rezultate.

Glavna karakteristika moderne pedagogije jest, da mora biti ujedanput socijalna i individualna. Socijalna, jer je biće odvojeno da živi u društvu gdje ima ispunjavati izvesne funkcije. Individualna, ne samo što svaki čovjek ima pravo živiti svojim životom, kojega treba ostvariti po mogućnosti što savršenije, već kao prvi uslov da bude istinski, aktivni, korisni član zajednice potrebno je ispoljavanje svoje ličnosti.

Da se postignu povoljni rezultati u razvitku ličnosti, to mora vaspitanje zastupati moderni pravac, koji se osniva na slobodi, samovolji deteta usudajući tako smisao za samostalnost, koji se odražuje

Proslava 26-godišnjice Internacionalne Alianse za Žensko Pravo Glasa i Političko Vaspitanje Žena

11 kongres u Berlinu od 17 do 22 juna 1929 godine.

Internationalna Aliansa srdačno poziva sve svoje prijatelje da dođu u Berlin na proslavu njene 25-godišnjice. Sada su u Aliansi učlanjena društva iz 42 zemlje. Koliki napredak od 1904. godine! Ne postoji ni jedan kontinent na kojem žene nemaju pravo glasa, ni jedna profesija nije ostala nepristupačna ženama; a princip jednakih nagrada za jednak rad ide lagano, ali sigurno napredu. U pogledu morala, odvratni sistem reglamentacije prostitucije gotovo svuda je diskreditovan i teži da potpuno iščezne; i sama Liga Naroda smatra za jedan od svojih najvažnijih zadataka borbu protiv trgovine ženama. U većini zemalja priznata je sposobnost ženama da vrše sve dužnosti građanina, a pravo glasa nije više monopol muškaraca. U raznolikim oblicima žene su dobile pravo da čuvaju svoju narodnost i svoje udaje. Pomozite nam da proslavimo sve ove pobjede i da zabeležimo sve napore koje smo do sada učinili i da dostavimo ispunjeni zadatak koji smo sebi postavili: potpuna jednakost slobode prava, i mogućnosti saradnje u svima političkim i socijalnim manifestacijama.

Aliansa moli svoje članove kao i one organizacije, koje žele da stupe u članstvo Alianse da počnu svoje opuno-moćene delegate; obraća se i takođe društvima, koja su nakonjena radu Alianse da i ona pošalju svoje predstavnice i takođe svi lični prijatelji Alianse biće dobrodošli.

Ne zaboravimo takođe rad koji nam ostaje da izvršimo: da se izvojimo pravo glasa ženama evropskih zemalja, koje to pravo još nemaju, ženama Južne Amerike i Istočnih zemalja; da se osigura pobjeda jednakog morala za oba spola, narodnost udete žene, da se popravi položaj neudate majke i osigura porodični dodatak, da se popravi zakonski položaj udete žene, osigura svuda ulazak žene u policijsku službu, u sve liberalne profesije, u sve industrije i u sva državna nadležstva. Podnećemo izveštaj o radu komiteta za mir i vezu sa Ligom Naroda, koji je ustanovljen na Pariskom kongresu 1926 godine.

u odlukama, rasuđivanju, stvaranju vlastitih sudova, te u saznanju karaktera, kao u svakoj aktivnosti i sticanju iskustvom moralnih dogmi. Italijanska doktorica Montessori tačno objašnjava smisao slobode u vaspitanju kad veli: »Sloboda deteta ima za granicu interes zajednice; stoga kod deteta treba subjuzirati sve ono što bi do sadajelo i škodilo drugima.«

Većina se dece u svojim prvim godinama vaspitavaju u kući od svojih roditelja, naročito kod nas gde nemamo instituta za malu decu po uzoru Montessori i sličnih, (sem čuvališta i sirotišta) ni pedoloških zavoda, ni »Home Welfare Groups«.

Zato ćemo da se malo udubimo i tačnije opserviramo ovo pitanje o domaćem vaspitanju, koje je isto aktuelno, ako ne i više od reformisanja naših škola.

Za vaspitanje je potrebno poznavanje deteta, što je teško pošto je ono malo, i manje više izvesni elementi umaku i pri svakodnevnim pažljivom posmatranju; a poznavanje se može postići samo indukcijom i analognim posuđivanjem. »Da se sazna što je dete nije dosta voleti ga ili se povratiti uspomenu svog detinjstva, ni čak ga pažljivo opservirati. Treba dugo i dugo razmišljati i smišljati, jer pozna-«

Naš glavni zadatak je da radimo na političkom obrazovanju žena u svima zemljama, kako u onima gde imaju pravo glasa tako i u onim zemljama, gde nemaju pravo glasa. Žene moraju biti svesne da je njihova dužnost dati društvu i državi drugojačji pravac razvika. Samo kada budu žene naučile da rade za zemlju i čovečanstvo na bazi duhovne nezavisnosti, one će moći dostići slobodu u najuzvišenijem smislu te reči. A ta sloboda još je daleko. Saradnja svih je potrebna i ona ne treba da se protegne na druge sere naše aktivnosti dokle god ne iščeznu sva osećanja veštačke razlike spolova u magli prošlosti.

Margveta Corbett-Ashby
predsednica
Cary Chapman-Catt
počasna predsednica

Članovi uprave: Schreiber, M. Ancona, G. Malaterre-Seller, R. Manus, F. Plaminkova, E. Courat, F. M. Sterling, S. Grinberg, J. Arnholt, M. Atanacković, H. Charouf, P. Luisi, F. Mörck, R. Morgan, E. de Reuss Janoulescu, B. Rischbieter, La Marquisse del Ter, A. Theodoropoulos, D. von Velzen, I. Wallin.

Pozakonjenje vanbračne dece i jedna odluka Kasacionog Suda.

Po § 134. građ. zakona srpskog vanbračna deca mogu se pozakoniti na tri načina:

1. konvalidacijom nevažnog braka,
 2. stupanjem u brak vanbračnih roditelja, i
 3. putem vladaočeve milosti.
- Prvim i drugim načinom vanbračno dete postaje ne samo zakono, već se i potpuno izjednačuje bračnom detetu stupajući u sva prava bračnog deteta kao prema svojim roditeljima tako i prema srođnicima svojih roditelja.

Trećim načinom — pozakonjenjem putem vladaočeve milosti — vanbračno dete postaje zakono, ali se ne izjednačuje bračnom u toliko što, u pogledu prava bračnog deteta, stiče prava samo prema svojim roditeljima, koji su ga ovim načinom pozakonili, ali ne i prema srođnicima svojih roditelja; mada i u pogledu ovog delimičnog sticanja prava bračnog deteta naši pravnici nisu svi istog mišljenja. Ovo ograničeno pravo sticanja prava bračnog deteta sastoji se u tome što pozakonjeno dete putem vladaočeve milosti, prema pretežnom mišljenju, ima pravo nasleda prema svojim roditeljima dok prema srođnicima svojih roditelja nema; kao što bi imalo ni pravo an-

vano deteta ne može biti odvojeno od koncepcije filozofske i metafizičke sveta i života«.

Dr. Dubois dopušta za vaspitača kad je potrebno i onu praktičnu: »Upoznaj sam sebe«, to je dobra pedagogija, jer kontrola nad sobom je jedna od uslova uspešne akcije«.

Poznavajući intimno sebe može se donekle upoznavati drugoga po njegovim delima, pa takođe po intelektualnim i moralnim, otkrivajući u njima sličnost, kontraste, pa i čuđevne sposobnosti. No pri tom važnom poslu treba pomiljiva pažljivost i trezveno, razborito rasuđivanje, dobro razmišljati, da se ne bi krivi zaključci stvorili, i tako odveli na pogrešni put. Ovo se može desiti obično roditeljima, koji neće da se otresu ni u jednom momentu one preterane instinktivne ljubavi, te gledaju u svom detetu neki fenomen, otkrivajući genija kakvog svet nije imao, te prema tome posvećuju svu važnost sposobnostima u svojoj imaginaciji zapazanim, dok u stvari nema nikakvih urođenih sposobija«.

— Nastaviće se —

Ida Runjann.

1) Nussbaum: La société et l'enfant — Cahier de l'école Paris VII.

2) Le problème pédagogique par Jules Dubois. Docteur en philosophie.

3) Uzmanio spiritalističke koncepcije psihologije.

izdržavanje od srodnika svoga oca s obzirom na §§ 131. i 134. građ. zakona ova u fine. Ovo se pravda okolnošću, da u ovom slučaju između vanbračnih roditelja nije došlo do braka, pa prema tome ni do srodstva na ovaj način pozakojenog deteta sa srodniciima pozakojenica i što se pozakojenim ovim načinom ne mogu šteti interesi trećih lica.

Treći način pozakojenja vanbračnog deteta prihvatilo je austrijski zakonodavac pa prema njemu i naš, za slučaj, kad postoji nemogućnost da vanbračni roditelji u braku stupe, a iz želje da se olakša težak položaj vanbračnom detetu bar u nekoliko, koji mu je i inače sasvim neovaj od strane društva nametnut. No ovaj treći način pozakojenja, sem iznete delimičnosti u pogledu sticanja prava pozakojenog deteta, imao je još i ovu nezdogu. Prema tekstu zakonom, da bi se dobila odluka vladaveća o pozakojenju, potreban je „zahtev roditelja“ a sudska praksa sve do načelne odluke opšte sednice Kasacionog Suda od 1. januara 1927. god. Br. 11733 tumačila je izraz „zahtev roditelja“ tako, da je pod pojmom roditelja podrazumevala oba roditelja i oca i majku detinju. Međutim, ovom odlukom Kas. Suda je zakonski tekst protumačio sada tako, da se izraz roditelja može uzeti i u jedini, i da taj roditelj koji pozakojuje svoje vanbračno dete može biti mati. I sudskoj praksi ranije i Kas. Suda sada zgodno je došla ova mogućnost gramatičkog tumačenja zakona.

Ova odluka Kas. Suda izazvala je razna mišljenja. Na jednoj strani preteranu radost ispoljenu u verovanju „da u budućne neće biti vanbračne dece, jer će za svako vanbračno dete postojati mogućnost da se zakonom učini“. Na drugoj strani javilo se mišljenje po malo konservativno koje u ovoj odluci vidi podstereku širenju konkubinata na štetu braka a posredno i na štetu društva i države. I najzad, treće mišljenje, koje u ovoj odluci K. Suda vidi privremenu korekciju našeg zastaralog zakona i koju potpuno opravda s obzirom na sporost donošenja novog zakona.

Da vidimo u koliko su ova mišljenja opravdana.

Preterana radost, ispoljena u prvom mišljenju, sasvim je pojmivija s obzirom na strahoviti položaj vanbračnog deteta po našem sadašnjem zakonu. Dovoljno je imati na umu, da je po našem gr. zakonu — § 130. — zabranjeno istraživanje oca i da u je u najviše slučajeva, prema tome nemoguće dobiti pristanak oca ma i za ovaj treći, najslabiji dejstva, način pozakojenja; kao i da vanbračno dete nema pravo zakonom nasledja ni prema svojoj majci — § 409. — a samo li njenim srodniciima. Ovom odlukom K. Suda ovo stanje je bar u nekoliko popravljeno. Usled zamere predstavnika drugog mišljenja, da se ovo dalo popraviti testamentalnim nasledjem, skrećemo im pažnju na slabu razvijenu svest i raspoloženje našeg dela naroda za pravljenje testamenta, slabu pismenost i poznatu gramizljivoj rođaka da baš humane testamente ruse.

Drugo i treće mišljenje možemo pregledati paralelno. Predstavnik drugog mišljenja boje se, da ova odluka i uopšte treći način pozakojenja ma i bez ove odluke K. Suda ne udje u novi zakon, jer bi to bilo protivno Ustavu, pošto se njime ruši brak i porodica, a brak i porodica kao temelj države zaštićen je čl. 28. Ustava. Predstavnik trećeg mišljenja protiv boje se da se sve poboljšanje položaja vanbračne dece ne svede u novom zakonu samo na ovo. Prema ovome izgleda da ova mišljenja strahovito diverguju, pa ipak nije tako

Predstavnik drugog mišljenja smatraju za neophodno potrebno po opstanak društvenog poretka i same države, da se u shvatanja i sistem današnjeg društvenog uređenja — kad su liberalni elementi otišli u krajnost i imaju pred očima samo interese individue — moraju uvesti konservativni principi kao vrsta regulatora preterano individualističkom shvatanju, koje je posledica demokratskih načela. Posledni element oni vide i u ovoj odluci K. Suda opasnost, koja preti porodici i braku kao temelju društva a preko njih i samoj državi. Oni su u pravu kad žele da zaštite brak i porodicu, jer istorijska je istina da baš zdravom temelju porodice i braka zdravo je i društvo, ali su u zabludi ako misle, da oni koji zastupaju treće mišljenje pa čak i oni prvo ne teže istom cilju. Samo put i način kojim svi oni teže istom cilju nisu isti.

Radikalnom lečenju ne sme se pristupiti polutanski i zanemariti lečenje i uklanjanje uzroka a sav se ustremiti na posledice. Moramo biti svesni, da je konkubin i vanbračni život uopšte prvenstveno posledica ekonomskih instinkta a zatim teških ekonomskih prilika i rdjavih zakona. Savršeno je pogrešno mišljenje, da je nova odluka K. Suda pogodna za širenje konkubinata i drugih vanbračnih odnosa. Jedno, što odluka K. Suda u pogledu pozakojenja vanbračnog deteta ma relativno veoma slabog dejstva na stvarno poboljšanje njegovog položaja; a drugo, što se u vanbračnim odnosima, bar u najvećoj većini slučajeva, ne misli na decu ili ako se misli, misli se samo kako da se izbegne njihov dolazak na svet. Prema ovome odluka K. Suda neće dati podstereku za radjanje vanbračne dece, a instinkt za vanbračni život mi verujemo, da ne bi potpuno ugušio ni zakon koji bi doneo odredbu o pravu istraživanja paterniteta mada bi ga izvesno sveo na minimum. Tek sa jednim boljim, pozitivnim vaspitanjem društva počevši od pojedinca, stvaranjem boljih opštih ekonomskih prilika i pravednijih zakona omogućila bi se želja za porodicu i večje poštovanje braka. Pa kad sve ove istine znamo, kako se možemo zavaravati — na štetu nevinih lica bez i najmanje želje da dodju u društvo, koje je im odmah na glavu izručiti ogromnu nepravdu — da će i daljim teškim položajem njihovim celina — društvo biti obezbeđeno.

Veoma je lepa misao predstavnika drugog mišljenja, da vanbračne roditelje, ukinućem trećeg načina pozakojenja, treba materati, da svoju vanbračnu decu samo kroz porodicu a putem braka počine. Zanimljivo je samo na koji se način ovo misli postići, kad se pojedinim zakonima uopšte zabranjuje istraživanje oca. A šta tek da se radi, pošto se baš unese u zakon odredba o pravu istraživanja oca, pred činjenicom, kad se pronad, eni otac pojavi kao već oženjen čovek, čovek u braku — u zakonitoj porodici.

Misliti da bi se ovim izostavljanjem tiećeg načina pozakojenja iz projekta opšteg građ. zakona, smanjio vanbračni život, jer vanbračni roditelji a naročito mati ne bi imala podstereku za takvim životom pošto ne bi imala mogućnosti da pozakoi svoje vanbračno dete, iluzorno je kad je ošveštena istina, da se u takvim momentima ne misli na budućnost dece koja bi mogla doći na svet, već li se uopšte ne misli ni na šta ili dovođenju egoističnog ličnog interesa makakve prirode on bio.

Beograd.

M. M. Vlačić.

Zdravstvena usoda delovne žene.

Akademija za socialno i pedagogično žensko delo u Berlinu, ki si je postavila med drugim tudi to nalogo, da znanstveno preišče vse, kar je v zvezi z ženskim delom, je izdala studiju »Ohranitev zdravja žene v poklicu« (Die Gesunderhaltung der Frau im Beruf, Herbig—Berlin). Studija je delo dveh žen, dr. Hilde Adler in Marije L. Rehm. Ker je predmet, ki sta ga preiskali avtorici, važen za vse naše delovno žentstvo, prinašamo o njemu članek, ki ga je napisala svetovno znana socialna delavka dr. Alicia Salomon, in nameravano s tem vzbuditi pri našem žentstvu željo, da prečitajo delo samo. Dr. Salomonova piše (Frankfurter-Zeitung z dne 10. avgusta t. l.):

»Znanstveno je bilo doslej že malo preiskano, da li poklicno delo škoduje zdravju žene in njeni telesni moči. Kljub temu je močno razširjeno mnenje, da poklicno delo mnogo hitreje škoduje telesni odpornosti žene kakor je to slučaj pri moških. Morda so razširili to mnenje rasni higieničari, ki so nastopili proti prodiranju žen v višje poklice, boječ se padanja porodov. Ali tudi starejša generacija žen, matere srednjih in višjih slojev, gledajo skeptično na poklicno delo svojih hčera zaradi zdravstvenih posledic. Zato je prav interesantno, da studija dr. Adlerjeve in dr. Rehmove konstatira dejstvo, da žentno zdravje v višjih poklicih ne trpi nič bolj mihi manj od zdravja moških. Nasprotno: zdravstveno stanje mlajših žen, ki so že v poklicu ali se pripravljajo nanj, se je vsled poklicnega dela celo dvignilo. To se lahko sklopi z dejtaka, da je izginila iz vrst mladih deklet bledeca, ki je bila nekdat tako razširjena med njimi. Precejšno ulogo igra pri tem seveda tudi moderna ženska obleka, ki je izvemšči čevljev v higieničnem pogledu mnogo boljša od prejšnje mode s stisnjenim pasom in dolgimi krili ki so divgali oblake prahu. Tudi sport in gimnastika delujeta za izboljšanje zdravja, a pred vsem pa dejstvo, da odvrača poklic pažljivo od lastne osebe. Vse to so stvari, ki so prodirle šele, ko je poklic razjedal tesnobno starih življenjskih oblik, v katere je bila žena uklenjena.

V naravi poklicnega dela samega torej ne obstoji noben element, ki bi bil škodljiv zdravju žene, pač pa v okoliščinah, ki danas pogosto še spremljajo njeno poklicno delo. To velja tudi za žene, ki imajo manualno delo. Pri tem je treba razlikovati dvoje: neposredne zunanje okoliščine-delovne pogoje, in posredne. Delovni pogoji bi se mogli z dobro voljo na podlagi moderne uvidenosti in moderne tehnike ureediti tako, da ne bi preveč škodovali žentnem zdravju. Bivstvena škoda za zdravje, ki je v zvezi s poklicnim delom žene, je posredna. Broj proti štodi bi morali začeti s povsem druge strani kakor se navadno misli. Za vse sloje žen, ki izvršujejo poklic, prihajajo nevarnosti za zdravje z duševne strani. To velja tudi za industrijsko delavko, ki najbolj trpi vsled nepovoljnih zunanjih pogojev za delo-dolga pota, akordno delo, prah, slabaz razvrstitev strojev, pomanjkanje naslonja za hrbet in roke pri delu, ki vse opravljajo sedeč. Ali temu se pridružujeta še tesnoba in beda življenja izven poklica. Fabrika delavka dela morda v obratih, ki so tehnično najpopolnejši, ali ona stanuje, se hrani in oblača tako bedno, kakor da živi v preindustrialjski dobi. Ona je obremenjena z nezadostno higieno in revščino te dobe. Notranja praznina dela, pustota in revščina izvenpoklicnega življenja vzbujajo v človeku lakoto po razbuzulivem, razdražljivem uživanju, ki se

nasiti samo še, ako se zadovoljita instinkt po hrani in seksualni nagon.

Takšen tip človeka najdemo med žentstvom mnogo pogostejše kakor med moškimi. Kajti moški ne prenaša poleg prističnega dela še pritisk domaćih skrbi in dolžnosti, ki postajajo ženi, ako ima družino, neka neizbežna potreba. Moški ima v poklicu mnogo večje možnosti za napredovanje kakor žena in poleg tega še močnejše politične interese. Zato se drenjajo žene k takozvanim lokalom za zabavo, ki sta jih ustvarila kapitalistični sistem in »buržuska morala«. Ohranitev zdravja delovne žene je odvisna od takšnih odporne silo, ki jo ima proti jaksnim vplivom — in to odporno silo je treba povsati.

V gotovih mejah veljajo te poslednje okoliščine tudi za žene, ki so zaposlene v srednjih poklicih — za del prodajalk in pisarniških nastavljenj. Tudi pri njih nastane vprašanje, kakšne varnostne mere znamo ustvariti za ohranitev njihove razpenjivosti, kako da se reši vprašanje mebirance sobe in društvene osamljenosti samejstovne, delovne žene. Zdravstveno usodo žene v višjih poklicih — učiteljice, umetnice, akademičarke-določa konstitucija poedinke, a preko tega še rezultat presojanja spolnega, v strukturi meščanske družbe utrjenega otevaranja življenja. Pri njih nastaja poseben zdravstveni problem vsled zakonske (bračne) zveze, iz posebnosti socialnih razmer, ki na tisoče žen silijo, da se odrečejo materinstvu. Žene intelektualnih slojev povsem jasno znajo, kaj pomenja za njih to odrekanje. Ali kljub temu je treba vendar enkrat postaviti vprašanje, ali ne obvladajo žene ti kompleksni vprašaji že v takšni meri, da ispodjedajo etično osnovo njenega individualnega življenja. »Spoznanje problematike, ki izvira iz prisiljenega odrekanja braka (zakona) in materinstva za toliko ženi, ki so v poklicih, lahko konča v sterilnem psihologizmu, ki zopet lahko postane izhodišče za čustva manjvrednosti in za neurozo, ki prihaja iz takih čustev.« A spoznanje kakšno moč imajo usojeni vplivi na zavestno duševno življenje, se ne sme končati z resignacijo. Volja oblikovanja, polna življenja in krvi, lahko oblikuje usodo. Tako konča tudi ta studija s spoznanjem, da je pogoj za ohranitev zdravja žene v poklicu čistost njenega osebnega duševnega življenja: »Duša oblikuje telo«.

Interesantne misli Francuza o Francuskinji.

G. Robert Dipuej, direktor Škole za učenje francuskoj jezika i upoznavanje francuskoj naroda i francuske kulture u Parizu, završava niz svojih predavanj o porodični francuskoj jednim predavanjem posevećenim samo Francuskinji, njenim sposobnostima, njenoj aktivnosti, i njenom uticaju na javni život Francuske.¹

Francuskinja nema prava glasa, jer Francuskinja neće prava glasa. Kad bi ga htele, ona bi ga mogla imati. Onoga dana kad ga bude htele, ona će ga, znajte, imati.

Zašto Francuskinja neće pravo glasa? Zato što je zadovoljna svojim položajem. Kakav je njen položaj? Veliki uticaj na muža.

Francuskinja, ma kojoj profesiji pripadao njen muž, stalno je uz

¹ Predavanje je održano koncem prošle godine. Posle onoga što smo čuli o Francuskinji i njejoj borbi za pravo glasa od g-de Selije, interesantno bi bilo čuti i reči ovoga gospodina Francuza, koji već tri broj godina ovako upoznaje strance sa Francuskinjom i njenim željama u pogledu političkih prava.

muža, stalno upućena u njegove poslove, uvek njegov savetnik. Ni ne dolazi od neke njene imperalističke volje, to dolazi od volje oboga — to je smisao braka u Francuskoj.

Francuz bez žene ne svršava ni jedan posao ni privatni ni javni, bez dogovora sa ženom ni na šta se ne odlučuje. Na primer, dobije jedno važno pismo, na koje treba odmah odgovoriti. On veli ženi: „Pogledaj i reci šta treba da odgovorim“.

Kod nas nema radnih kvartova u kojima bi bio sav rad skoncentrisan daleko od kvartova gde stanuju porodice kao što je to u drugim zemljama, gde kao da su muževi izagnani: „Idite vi tamo dalje sa vašim dosadnim poslovima i brigama“, gde muževi ostaju i da ručaju, imaju svoje muške klubove, gde se nalaze sa svojim prijateljima i radnim drugovima, — i kući dolaze noću vrlo kasno.

Kod nas nije tako. Pogledajte samo Pariz: to radnja, tu kuća; tu posao, tu negde vrlo blizu žena.

Francuz voli da porodični život, Francuz voli da ruča kod kuće sa ženom. Kad radnik ne može da dođe kući na ručak, žena mu odnosi ručak ili u skver blizu njegovog posla, ili na samo mesto gde je zaposlen; ali donosi i za sebe i zajedno ručaju.

Francuz ne voli restoransko jelo gde ide možda dva-tri puta u godini, sa ženom, u svečane dane — da proslave rođenje ili krštenje deteta ili prvo pričesće devojčice. I tada bira odvojen, intiman sto.

Kod nas nisu u modi klubovi. Ako ih ima, oni su mešoviti — žena sa mužem ide zajedno.

Francuskinja voli svoju porodicu. Ona je gospodar kuće. Ona se unosi do umetnosti u usavršavanje domaćeg života. Ona teži da svojoj kući da nešto individualnog. Otuda je svaka francuska kuća originalna za sebe.

Francuskinja je dobra domaćica. Veliki je neprijatelj prašine iz ormara i slika i svih skrivenih mesta.

Francuskinja je izvršna kuvarica. Francuska kuhinja je naročita. To je zato što Francuskinja unosi u kuvanje ljubav i umetnost. Nema Francuskinje koja sama nije izmislila neko jelo. Francuskinja pravi na dvadeset načina sos, i još uvek svaka ima da doda nešto specijalno svoje.

Ono što stranci jedu po restoranima, nekad je vrlo malo, nekad nikako francuska domaća kuhinja. Povrće u soli kuvano nije povrće spravljeno na francuski način.

Retko koja žena ume da spravi od ostataka tako ukusna jela kao Francuskinja.

Francuskinja je veliki ekonom. Zarada njenoga muža je u njenim rukama. Ako su Francuzi, ako je francuski narod štedljiv, ima da se zahvali francuskoj ženi.

Francuskinja je zadovoljna što je gospodar kuće, što je gospodar vaspitanja svoje dece, što njen muž ništa ne uradi bez njenog saučesća. Ona nema pretensije da se javno vidi njeno učesće u društvenim i državnim poslovima Francuske. Francuskinja neće kao mnoge njene druge iz ostalih zemalja pravo glasa.

Razumljivo je, na primer, što su se Amerikance borile za pravo glasa

i što su ga donjele sa uspehom upotreble u borbi protiv alkohola koji je rušio američki narod, i što sličnu borbu protiv alkohola i drugih zla vode žene u drugim zemljama — žene koje su za pravo glasa ili koje su ga već dobile.

Kod nas to nije potrebno. Francuz nije alkoholičar, francuski narod je umeren u piću, i baš blagodarci ženi. I naša žena je izvela borbu protiv alkohola, i vrlo uspešno. Francuskinja, koja je gospodara bračne ekonomije, ne da novac za alkohol. Ako muž ima slabosti prema piću, nije kod nas neobično, nije kod nas sramota da žena dođe pred fabriku, radionicu, kancelariju u vreme kad se prima plata, i na samim vratima uzme je od muža.

Svuda, u svima poslovima privatnim i javnim u Francuskoj treba podrazumevati ženu.

Otuda kod nas nema jakog pokreta za pravo glasa za žene. Vrlo mali broj žena kod nas je za to. I taj mali broj nije naročito aktivan. Francuskinja neće pravo glasa. Ja vas verujem, onoga dana kada ga bude htela, ona će ga imati.

Glavne misli o Francuskinji iz predavanja g. Roberta Dipueja su ove: Francuskinja je vredna, veliki ekonom, vrlo pametna, Francuskinja je velikoga duha, javni život Francuskinje biva sa njenim velikim učesćem gotovo po njenom komandovanju.

Nameće se pitanje: Zašto tu jakih kvaliteta stranu francuskog naroda ne pustiti da punopravno i javno vrši društvene i državne poslove kad to već tajno u stvari čini?

Ne bi se smelo ni posumnjati da sama Francuskinja ne uvida koliko je u ovakvom njenom položaju njen uticaj, njena volja, njena težnja izložena slučaju i raspoloženju ljudi.

Jer, svakako bi francuska žena sa pravom u rukama, udružena, nerasparsana na volje muževa, mogla biti i uspešnije iskoristiti sve svoje velike sposobnosti za opšte dobro Francuskinje. Zašto Francuzi, koji to po g. Dipueju priznaju, ne puste Francuskinju da isto onako kao što vodi ekonomiju kuće, vaspitanje dece, vodi neposredno i ekonomiju države, vaspitanje društva?

Ja mislim da se naši čitaoci ne mogu zadovoljiti tvrdjenjem g. Roberta Dipueja: da je Francuskinja zadovoljna svojim položajem. Još manje može biti zadovoljna sama Francuskinja.

Po svemu izgleda da je g. Robert Dipuej govorio o Francuskinji izvesnih krugova, pa i o njoj iz vremena od pre nekoliko decenija unazad; — da ne poznaje ili neće da pozna francusku ženu iz srednje imućnih, malocinovničkih i radničkih redova, koje svakako imaju malo drukčije pojmove o svojoj javnoj bespravnosti i tajnoj pravnošći, nego što ih ima g. Robert Dipuej kao što bi našle i drugi uzrok što još do danas nemaju političkih prava. Kako bi se iznenadile ove žene da su čule oduševanu Francuskinji domaćici i njenoj kuhinji. Nasmejale bi se one na ljubav i umetnost koje unose u jela kad nemaju vremena ni jedno ni drugo da unose dovoljno, nekad nikako, u vaspitanje svoje dece.

Ali je g. Dipuej na kraju rekao još i ovo:

Pa ipak, Francuskinja se menja. Jedan uzrok je kriza posluge. Žena domaćica ne može sve poslove da izdriži. Vrlo često muž i žena idu u pension de famille.

Drugo, posleratna svest. Ona je uvidela da je mogla za vreme rata — i mora se priznati sa uspehom — da vrši razne poslove. I.

Treće, literatura — članci, romani koji joj pune glavu da je robinja i da treba da se oslobodi.

* Pravi uzrok zašto Francuskinja nema još političkih prava i zašto nije u tom pogledu borbenija, kao i zašto se Francuskinja i p a k menja, g. Dipuej ne ume da vidi u velikoj složenosti društvenih pojava.

M. M.

Borba Francuskinja za Pravo Glasa

»Ženski Pokret« je već u svojim ranijim brojevima donosio izveštaje o energičnoj aktivnosti žena francuskih za dobitanje prava glasa. I ova puta se nalazi pred Francuskim Senatom predlog da se Francuskinjama da pravo glasa, i i ova puta stari konservativni senatori odbijaju da o ovome predlogu donesu kakvu odluku. Stoga je aktivnost i borbenost francuskih feministkinja veoma velika poslednjeg meseca, i u svima novinama čitaju se svakodnevno članci, iz pera najpoznatijih žena i muškaraca, tražeći da se i Francuskinja izjednači sa ženama celoga kulturnog sveta u pogledu političkih prava.

Prilikom odlaska francuskih parlamentaraca na Interparlamentarnu konferenciju u Berlin, mogli su se čitati po novinama članci, kojima su Francuskinje upozoravale svoje parlamentarce, da će i ova puta raditi u komisijama sa ženama drugih zemalja, i da će i ova puta moći da se uvere o korisnoj saradnji muškaraca i žena u političkom životu naroda.

Kako je prošle godine Interparlamentarna Konferencija bila u Parizu, pred odlazak francuskih parlamentaraca za Berlin *Les nouvelles litteraires* su u maloj sličici opisale utisak, koji su prošle godine načimale u Parizu žene-parlamentarke, delegati na Konferenciji. Članak glasi:

»Prošle godine imali smo prilike da vidimo nekoliko žena-parlamentarki drugih naroda da sede u našem Senatu, gde je tih dana zasiedao Internacionalni Parlament. One su se odlikovale istrajnošću u radu i odličnim držanjem.

Tu se nalazila Dr. G. Baumer, Marie Juchacz, Thuneslra, Lang—Bramann, Elsa Meid, Clara Mende, Clara Philip, Urike Scheitzel, Louise Schreuder, Christine Teusch, poslanici nemački, Elsa Minik, poslanik danski i još nekoliko poslanika drugih zemalja. Dve su — gđja Baumer i Schreuder — održale na tribini veoma uspele govore.

Francuski senatori, koji su videli kako rade i kako govore ove parlamentarke, konstatovali su da su i one potpuno izvršile svoj mandat, kao i njihove muške kolege.

U toj sredini, sa ogromnom većinom muškaraca koji se ne igraju politicom, one nisu izgledale ni malo deplasirane. One su, kao i muškarci, pratile ozbiljno rasprave sa velikim interesovanjem i pažnjom, s vremena na vreme dizale su svoju glavu da što god dobace ili da aplaudiraju govorniku, ili da protestuju protiv njegovih tvrdnji. Isto kao i muške kolege...

A njihovo oblačenje? Više ozbiljno. Ni

jedan oblačak pudera na licu, bez rumenila na usnama, bez dekoltea, bez golih ruku, a suknje su im padale ispod kolena.

Sve su imale lepo zagladene kose; samo jedna je imala odsućenu kosu. Ona je čak prilično iznenadila frizera u Senatu, kad ga je zamolila da joj popravi ondulaciju.

Prvih dana su sve bile na sednicama, ali donjele kao i muške kolege, i one su bivalo po malo odsutne i odlazile da vide pariske interesantnosti u medvedumenu.

U salama za konferencije one su bile uvek veoma okružene, tada se moglo čuti da govore i o toaletama, što im je dalo predpostaviti, da su u svome privatnom životu malo više koketne, no što to izgledaju pri radu.

Francuski poslanici i senatori, koji su sa njima razgovarali, priznavali su da su one veoma inteligentne, i da poznaju vrlo dobro sva politička pitanja, koja su aktuelna u svima zemljama. Ali, naročito su ih uvek interesovala socialna pitanja i higijena.

Uvek su se zgranjavale što naše Francuskinje nemaju ni aktivno ni pasivno pravo glasa. A međutim iz Erancuske je pojava pokret za emancipaciju žena. Kod nas je još za vreme prve revolucije problem ženskog prava glasa bio istakao prvi put Condorcet. U ovoj, kao i u mnogim drugim stvarima, Francuska je inicijator, ali je ostavila drugim narodima zaslugu da ostvare njene ideje.

1914 god. *Les nouvelles litteraires* otvorile su za vreme izbora, u saradnji nekoliko istaknutih feministkinja, sekciju za glasanje žena; 500.000 žena u Parizu je tada glasalo i izjasnilo su se da one „hoće“ da glasaju.

Od tada žene mogu glasati i biti birane u celome svetu, izuzimajući kod nas. Međutim, parlament im je već tri puta priznao to pravo, ali senat je uvek odbio da to potvrdi.

Ali francuske žene ni malo ne očajavaju da neće dobiti pravo, koje je za njih trižto Condorcet još pre 140 godina; ove godine su se osamdeset njih pripremile u političkoj školi, da jednoga dana zauzmu najvažnije položaje. Nekoliko devojaka je ove godine diplomiralo u toj školi, što nisu uspele da učine — to je vrlo dobro poznato — mnogi od naših parlamentaraca.

Književnost.

Nakladom Narodne Knjižnice, Zagreb Vojnička ul. 13. izašla je knjiga **Kučanstvo za školu i dom**, koju je predredila Milka Pogacić, kako u uvodu sama kaže, u želji da se ovaj dio domaćinskog rada, koji je do nedavno gutao najviše vremena, pojednostavi i prilagodi naglom i neobzirnom tječu naših dana, a da se ipak u ženskom srcu sačuva ljubav za ovo znanje, o kojemu zavisi sreća čoveka.

Knjiga je pisana tako toplo i uverljivo, da će bez sumnje postići taj cilj ne samo u ženskom svijetu nego će i u muških čitača probuditi razumijevanje i čuvstvenost za ovaj na okom stari rad, za ona svađašnja junštva majke i domaćice, o kojima, kako veli autorka, i ne govore pesme, ali su možda teže od njih sto se vrše na bojnim poljima i u streličkim rovovima. A isto su tako sudbonosna i važna za domovinu, jer u našim domovima rastu naši budućni ljudi, o kojima će zavistni sreća i nesreća, napredak ili nazadak domovine i čovečanstva.

Cijena je knjizi Din. 30.

Beleške.

Zbog promene štamparije ovaj broj našega lista nije mogao izići kao dvobroj, kao što je Uredništvo objavilo. Idući broj izići će 1. oktobra, po mogućstvu kao dvobroj.